

ban. A mult elemi erővel éled fel benne, gyermekkorát a jelennel éli át megrázó élményszerűséggel. Ez a mult az első világháború nagyszerű és végzetes élményeivel kapcsolódik egybe. A főhős a multtal, önmagával és a jelennel való küzdelemből egy nagyszerű lemondással végül is győzelmesen jut ki. S az új érzésben megtisztulva, életének újabb, talán jobb szakasza kezdődik. Ez volna az elbeszélés kerete, amelyet az író gazdag költői fantáziával népesít be. Diákok, diáklányok, tanárok, tisztviselők, munkások küzdelmes élete elevenedik meg előttünk a gazdag írói képzelet magával sodró erejével. Mi, akik szintén átéljük az első világháború eseményeit, szinte önmagunkat találjuk meg egy-egy mellékalak hősi pózában.

A jellemrajzok ideális és diákos-naturalista vonásokból vannak eggyégyűrva és ez adja meg a diákhősök jellemének valószínűségét. A regénynek nincs egy olyan része, mely ne illeszkednék harmonikusan a nagy egészbe.

Fehér Tibor nemcsak jó jellemrajzoló, aki a főhős jellemének megrajzolásánál a lehető legnehezebbre vállalkozott: annak megmutatására, hogy a mult átélése hogyan lesz a lélekben jelenné és cselekedetirányítóvá, de szerencsés korfestő is. Alakjai mögött nem papírkulisszák vannak, hanem a dübörgő történelem falvakat, városokat és országokat hamvasztó és kivirágoztató csodája.

Fehér Tibornak dicsérnünk kell még egy másik írói tulajdonságát: a mesélő kedv kifogyhatatlan bőségét, stílusának örök-fiatal báját, diákosan kedves ragyogását.

MADÁCSY LÁSZLÓ

Harsányi Lajos Összes versei.
Budapest (Szent István Társulat).
1943.

Izgalmas és tanulságos dolog ebben a vaskos kötetben lapozgatni, mely Harsányi Lajos összes verseit tartalmazza. Költészetében először is a közvetlen, meleg hang tűnik fel: ez nem Ady, Kodolányi vagy Babits túlfinomult, dekadens vonásokat mutató kifejezőmódja, hanem a magyar földdel és faluval együtt érző és élő, józan gondolkozású költő költészete. Ezt meg is lehet magyarázni, hiszen Harsányi a magyar falu gyermeke; innen hozza magával a közvetlen, magyaros hangot. Igaz, hogy szereti a jelzőket, képeket halmozni, és szívesen rakosgatja a tömör, erős színeket — némely verse csak úgy ragyog a sok ráaggatott díszből. Ez lehetne dekadens vonás is — a dekadens költők rendszerint koloristák — és hosszabb verseknél esetleg fárasztó is volna. De Harsányi versei rendszerint rövidek; ezeket pedig nem nehezítik el a jelzők és színek, sőt inkább csillogóvá, légiesé teszik, és így ezek a versek nem veszítenek frissességükből, közvetlenségükből. Maguk a jelzők is magyarosak, talán kicsit meghökentők, de találóak: „retekpiros sisakforgóról“ beszél, máshol meg „kapormezők illatát“ idézi. Hogy Harsányit mindig közvetlennek érezzük, annak talán az az oka, hogy ő lelkében akkor is egyszerű marad, ha díszesebb kifejezőmódot használ.

Költeményei, kevés kivétellel három csoportra tagozódnak tartalmilag: költeményei egy részében magyarsága elevenedik meg előttünk, más költeményei vallásos témát dolgoznak fe, végül több költeményét a természet ihlette.

Magyarságában Harsányi nem a harcos szellemet képviseli; költeményeiből inkább a hazája sorsa felett érzett szomorúság hangzik ki. De vannak versei, amelyekben szinte Ady magaslatait közelíti meg, például a „Tragikus magyar“, „Magyarok a Tiszánál“, „A magyar úr“ című verseiben. Főleg a magyarság Nyugat és Kelet közötti felőrlődésének tragédiáját énekli meg.

Harsányi Lajosnál, mint pap-költőnél, fokozottan jut érvényre a vallásos téma. De ez sem annyira a harcos, küzdelmes vallásosság, hanem az Istenben megbékélt, örömteli lélek megnyilatkozása. A katolikus világfelfogás és életszemlélet azonban minden versében megtalálható. Harsányi szereti a papi életet is versbe önteni; a misét, a gyónást, a bűnbánatot. Az átélt katolicizmusnak gyönyörű példáit látjuk a „Magyar zsoltárok“ című ciklusában, a „Bukottak áriái“-ban és hatalmas vallás-bölcséleti költeményében, a „Hagia Sophia“-ban. Vallásosságából fakad szimbolizmusa is. Harsányinál különben a vallásosság és a magyarság összeforr egymással és így nem is lehet mindig éles határt vonni közöttük.

A Természet szintén fontos szerepet játszik Harsányi költészetében. Amint Petőfi az Alföld költője, úgy Harsányi a Dunántúl és főleg a Fertő szerelmese. Hogy a Dunántúl az ő szívéhez is oda van növe, akár Babitséhoz, azt „A Dunántúl dicsérete“ c. verse bizonyítja. Természet szerete különben a „Nádas: én szerelmem“ c. ciklusban jut leginkább kifejezésre, de többi verseit is átíratja.

Itt említhetjük még azokat a Harsányi-verseket, amelyekben a költő a magyar földet, a magyar

falut és népet mutatja be. Ezekben a versekben bennerezeg hűséges ragaszkodása az anyaföldhöz. E témakörből valók legszebb versei, pl.: „Falusi templomok illata“, „A magyar paraszt“, „A béres“, „Falusi kép“, „A paraszt őszszel“. A parasztot nem festi mindig reálistan, szereti idealizálni. Ilyentárgyú verseit legnagyobb részben a „Ruralia hungarica“ című ciklusában találjuk meg; ide tartoznak még Harsányi horatiusi hangulatú, falusi életet bemutató költeményei is („Falusi kép“, „Téli kép“).

Harsányi Lajos költészetébe érdemes mélyebben elmerülni, mert ő, mint „a szent dalolás örökös szeretője“ Istennel átitatott lelkén keresztül vetíti elénk a világot; és így költészete igaz, mély művészetet jelent.

KOLTAY MIKLÓS

Gregorics Daniló dr.: Jugoszlávia öngyilkossága. Belgrád „Jugosztok“ könyvterjesztő vállalat, 1942. 249 l., második kiadás.

Emberi tragédiákat betemethet az idő és feledés, de nemzeti tragédiák örökké élnek. Az elmúlástól megmenti őket a történelem. A nemzeti bukás, összeomlás vagy föltámadás drámai napjai évtizedeken, sőt néha évszázadokon keresztül is foglalkoztatják az írók és történetírók fantáziáját. A nagy „téma“ mindig újra és újra tollra kívánczik, mert az egyre távolodó évek során újabb szempontok, adalékok kerülnek felszínre s más megvilágításban mutatják meg a sorsforduló drámai részleteit. Előbb csak a kortársak napi élményeinek visszatükröződésében él, apró följegyzésekben, szemtanúi vallomásokban és ri-